

Hogyan írtak Pestről 1830-ban

Ha Pestet gazdagsága és természeti kincsei nem eléggé tennék is nevezetessé, az újabb korban nyert kereskedési fontossága, népesedése és ékessége már magában is elég ok, hogy ismertetését ezen lapokban közöljük. Azon helyen, hol Pest áll, nyilvános jelek után gyaníthatólag a fejtér hullámozott vala, de az erődök homályába nem ereszkedvén, kik a városnak ókori történetéről kívánnak valamit tudni, *Schuster* professzor és a történetbuvár *Horváth* István derék munkáira utasítjuk, itt csak azt jegyezvén meg: mint keletkezésének ideje, mint nevének eredete elveszni látszanak a régiségben, cáfolhatatlan történeti adatokkal egyik sem tétetvén még eddig kétségkívülivé. *Verböczy* szerint elláthatatlan időtől fogva a szabad királyi városok közé tartozott ez; *Bél* pedig azt mondja, még az ország kezdetével emeltetett ezen rangra.

Az első templomot 1233-ban a dominikánusok építették Pesten, a tatárok első berohanása után; de a második berohanáskor 1241-ben egészen lerontatott a város, mely már akkor nagy, gazdag volt. IV. Béla visszatérte után körülvéttetett fallal és már 1255-ben úgy látszik nevezetes posztócsináló műhelyei voltak. III. Andrással 1301-ben kifogyván az Árpád vére, a királyválasztásoknak nyugtalan korában a mellette fekvő Rákoson tartott gyűlések majd kedvező, majd káros befolyással hatottak lételére. I. Lajos Budára hozván át a királyi lakást Visegrádról, Pest városának jóléte szembetűnőleg gyarapodott, de még inkább Zsigmond alatt, ki vásári joggal és országgyűlési hellyel és szavazattal ajándékozta meg; sőt az állítják némelyek, hogy ezen király kőhidat is akart a Dunán építeni, de szándékában a korai halál meggátolta. A mohácsi vész után Szuleiman minden lakosait levágatta, kik már akkor gazdag vagyonú polgárok voltak és a várost felégetvén elpusztította. E zavaros időben nem könnyen emelkedhetett ismét fel, sőt 1541-ben egészen a török járom alá esett, melyből az ausztriai erő fel akarván szabadítani, az ismételt ostromok és bevételek azt is elpusztították benne, amit az előbbi háborúk dühe meghagyott és így árvásodott el a város, 60 esztendő alatt nyögvén a török igában. 1605-ben még nyomorultabb állapotban volt; egy ép háza sem volt, egy temploma, egy tornya sem díszlett, közepe egy mocskos árokkal volt keresztülvágva s vakolt sövényvel kerítve, kevés, de az is rossz ember lakta. "Pest igazi pestisfészek" mondá *Bocatius*, *Bocskainak* egyik kísérője, ki *Mehemed* vezérrel itt összejött. 1686-ig sínylett ezen állapotban, akkor a lotharingi és badeni hercegek győzedelmesen mentek be, kitakarodván előbb a törökök, de gyásztekintet volt a városra nézni, mely nem házakat, hanem csak kunyhókat mutatott tisztátlan omladékaival; a lakosok kevés számmal, azok is szegények és idegenek voltak, kik lassankint el is szivárogtak belőle; szabadságok, kiváltságok és jogok még emlékezetben sem voltak immár.

De az áldott béke jótékony szárnyai alatt, nemsokára ismét emelkedni kezdett. Rácok és utóbb németek telepedének le benne. I. Leopold gyámolítá előlépésiben s így süttött ki valahára napja egy boldogabb kornak, a pusztulás romtanyáján. Borongott ugyan néha néha felette a kuruc háború fergetege, míg 1711-ben az is leszállott egéről s ha van vá-

ros a világon, mely olajágot szentelhet a szelíd békenemtőnek, egy olyan Pest lehet, mely ha kivált Budával összevételik, most főbb városai közé tartozik Európának, díszje a magyar birodalomnak, lakhelye a tudományoknak, művészetnek, mesterségeknek fő és ha a gőzhajók még inkább divatba jönnek és ösz-

szekötik Béccsel és Konstantinápolyal, virágzó pontja a kereskedésnek, menedéke az építészetnek és fészke az iparnak.

Legújabb díszletre jutásának III. Károly és II. József veték meg alapját, kik ropant épületeket állíttatának benne, az első a katonai kórházat, második a nevét viselő iszonyú kaszárnyát. Azóta Pest óriási lépésekkel haladott elő emelkedésében.

(Folytatjuk).